

۲۰۱۶/۰۸/۱۳

رحمت ربی خیرکیار

سیاسي سایکالوجي: خیزر خان سپک ژبي دانالد ترمپ ته درس ورکړ

د سړي فکر کې هرڅه هرڅه گرځي ..... هسې نه چې واره*وگني روا

لکه ځان هسې و بلو ته نظر کړه ..... لکه ستا دی هسې ځان دی د هرچا

* - «واره» د ټول په معنا دی

د رحمان با با دا شعر د دانالد ترمپ د ځانځانې د بنامار (اژدهای خودی) سره اړخ لگوي. زه د کابل پوهنتون د پوهني او روزني د پوهنځي له پخواني رئيس استاد رڼا گل اربوب زي نه د زړه له کومي مننه کوم چې دغه شعر يې زما سره شريک کړ. «د ځانځانې بنامار» د ساه پوه او فلسه پوه شهيد پوهاند بهالدين مجروح (۱۹۲۸-۱۹۸۸) وتلی کتاب دی چې په پښتو او فارسي ژبو خپور شوی و: کابل، نشرات افغان اکادمي/نمبر ۱۸. ۱۳۵۲=۱۹۷۳

ما خیرکیار د دانالد ترمپ په اړه په ټلويزن کې دا قضاوتونه اوریدلي وو: ژبه يې ډکون نلري؛ بي احساسه او شدل دی؛ د امريکې او جمهوري گوند لپاره خطرناک دی؛ لانجه مار دی؛ ځان نشي کنټرولولی؛... په ډرامه او شورماشورکې خوښ دی!

سريزه

سیاسي ساهپوهنه (پوليتيکل سایکالوجي) يوه نوي څوڅنډيزه اکادميک څانگه ده چې د ساهپوهني له نظره د سياست، سياست والو او سياسي سلوک په موضوعگانو راڅرخي. يعنې د سياسي او ساه پوهنيزو عمليو په اړيکيو رڼا اچوي

خیزر خان چې پاکستانی-امريکايي هيوادوال دی، اصلا عرب سيد معرفي شوی دی. د سيد کورنۍ په هند کې واکمني چلولي وه (۱۴۱۴ تر ۱۴۵۱م). خولودي پښتنو (۱۵۲۶-۱۴۵۱) د سيد واکمني رانسکوره کړه. لکه نور خلک، خیزر خان هم د خپلي کورنۍ سره امريکې ته کډوال شو چې په امن ژوند وکړي او د خپل زيار له لارې يې برياليتوب په برخه شي. په مارچ ۲۰۰۳ کې امريکې په غلطو لاسوندونو په عراق يرغل وکړ. د خیزر خان څوې کيڼن همایون خان په ۲۰۰۴ کې په عراق کې د ځانمرگي سره د مقاومت په مهال ووژل شو او د سرتيرتيا په بدل کې ورته د «زرین ستوري» نښان ورکړل شو. د همایون خان پلار (خیزر خان) حقوقپوه دی او مور يې (غزله خان) په پاکستان کې د فارسي ژبي درس ور کاوه. دوه نور ځامن يې په امريکا کې بريالی ژوند لري. د ۲۰۱۶ د جولای په ۲۸ نېټه (۲۷ زمری ۱۳۹۵ لمريز)، خیزر خان د امريکې د دموکرات گوند په انتخاباتي ملي کنگوره کې ۶- دقيقه بيزه درنه او شاربونکي وينا واوروله. په دغه وينا کې خیزر خان د جمهوري گوند د ولسمشرۍ نوماند (کانديدیت) دانالد ترمپ په سر ودراره!

د مسلمانانو وګر شمیرني او کړ او شمیرني:

په ۲۰۱۶ کې د امریکې د وګرو شمیر نږدې ۳۲۲ میلیون ته رسېږي او د مسلمانانو شمیر ۳،۳ میلیون (۱٪) ته. په نړۍ کې د مسلمانو شمیر ۱،۶ بېلیون ته رسېږي. (بنايي شمیر یې په ۲۰۳۰ کې ۲،۶ بېلیون ته جګ شي). د مسلمانانو نږدې ۳/۲ برخه یې په اسیا او پاسیفیک جزایرو کې، ۳۵۰ میلیون د هیند په نیمه وچه کې (۱۷۲ میلیون هیند، ۱۷۸ میلیون پاکستان)، ۳۰۰ میلیون په افریقا او منځني ختیځ کې، نږدې ۴۵ میلیون په یورپ کې، او ۸۴۰ زره په لاتین امریکا کې استوګن دي. (ګوګل دات کام، او ریفرینس دات کام). د «پیو ریسرچ سینټر» له مخې، د مسلمانانو شمیر به په ۲۰۷۰ کې د عیسویانو له شمیر نه لږ جګ شي. که اوسنی تمایل ادامه ولري، د ۲۰۵۰ پورې به د مسلمانو شمیر د عیسویانو شمیر ته نږدې شي. په امریکا کې به د عیسویانو شمیر (چې په ۲۰۱۰ کې له ۷۵٪ زیات و)، نږدې ۶۷٪ ته راټیټ شي. یهودي دین به په امریکا کې په ۲۰۵۰ کې، نور دوهم غټ غیر عیسوي دین نه وي. په ۲۰۵۰ کې به د مسلمانانو شمیر ۲،۷۶ بېلیون (۲۹،۷۰٪) ته ورسېږي، او د عیسویانو شمیر به ۲،۹۲ بېلیون یعنی ۳۱،۴٪ ته.

د دغو شمیرنو په اساس ویلی شو چې د نړۍ د مسلمانانو شمیر په ګرندې ډول مخ په زیاتیدلو دی. که د مسلمانانو د شمیر مخ په زیاتیدونکی تمایل جریان ولري، په ۲۰۷۰ کې به د مسلمانانو او عیسویانو شمیر مساوي شي. په ۲۱۰۰ زیز کال کې به د مسلمانانو شمیر د عیسویانو له شمیر نه جګ شي (۳۴،۹٪ مسلمانان، ۳۳،۸٪ عیسویان). ولولئ.

PEW Research Center, The global religious landscape. www.pewforum.org[6 August 2016].

خو دغه ډول اېډولتیا به کومه ګټه ونلري! خوښتوب (پولیکامي) د اتفاق او خوښۍ د ژوند په ځای د بې اتفاقي، سپکاوي، پرله پسې بدګمانۍ او تاوتریخوالي لامل ګرځي! یو سړی به څنګه د زړې اوځوانې ښځې تر مینځ عدالت وکړي؟ ما په خپل پخواني چاپیریال کې د خپلوانو او دوستانو دغه ډول کرغېړنټیاوې لیدلې دي. په دې وروستیو کې د مسلمانانو بیکارۍ او بې امنۍ زور میندلی دی. د دواړو درملنه په علم او دعلم په استعمال (تخنیک) سره کېږي. حقوقپوه خیزر خان د پاکستان له پنجاب ایالت نه دخپلې کورنۍ سره منځني ختیځ ته کډوال شوی و او بیا په ۱۹۸۰م کې د امریکې متحدو ایالتونو ته راکډوال شو. ورپسې امریکایي شواو د امریکې په لیکلې اساسي قانون کې یې خپل او د نورو حقوق او مسئولیتونه وپېژندل، او اوس په امریکا کې ارام او حقوقمند ژوند لري!

ترمپ د «زرین ستوري» د کورنۍ سره په جګړه کې ښکېل شوی:

خیزر معظم خان په ۱۹۵۰ زیز کې د پاکستان په پنجاب ایالت کې زیږیدلی و او هلته یې له پنجاب پوهنتون نه د حقوقو بری لیک لاس ته راوړ. میرمن یې (غزله/غزاله) هم په همدغه پوهنتون کې فارسي زده کوله او بیا یې د فارسي درس ورکاوه. د خیزر فاميلي نوم «خان» دی. په ویکيپېډیا کې ده د ژوند لیک په اړه راغلي دي چې پښتون بهلول لودي په ۱۴۵۱م کې د سید سلطنت (۱۴۱۴ تر ۱۴۵۱م) له مینځه ویوړ چې خیزر خان ابن ملک سلیمان رامنځته کړی (۱۴۱۴ تر ۱۴۲۱م) و. «سید» عموماً عربي لقب دی چې یو ډول اسلامي سپېڅلتیا منعکسوي. له بلي خوا د «خیزر معظم» فاميلي نوم یا لقب «خان» دی. دغه لقب به یا د مغل چنګیزخان د نوم سره تړاو لري، یا د پښتنو د «خان» سره. سید ته څوک خان نه وايي. له دې امله زه ځیرکیار نه پوهیږم چې خیزر معظم خان پښتون دی، مغل دی که سید! ما د «خان» په نوم رڼا واچوله ځکه یو څو افغانانو پوښتلی وم چې خان څوک دی. خان چې په خټه هر څوک دی، میرنی دی، د روغې پوهې (سالم عقل) خاوند دی، او په ښه موقع یې په شپږ دقیقو کې داسې کوټلي وینا وکړه چې د جمهوري ګوند د ولسمشرۍ د نوماند ډانالډ ټرمپ نارسیسیزم (خان ستاینه) اوسپک خولی شخصیت یې د امریکې او نوري نړۍ خلکو ته په ډاګه کړ. د خیزر خان ۲۷ کلن ځوی کپټن همایون خان په ۲۰۰۴ کې په عراق کې د ځانمرګي په واسطه وژل شوی و، او دغې سرتیرتیا له امله ورته د «زرین ستوري» (ګولډ ستار) نښان ورکړل شوی و. د همایون خان کورنۍ هم د «زرین ستوري» کورنۍ ګڼل کېږي او په امریکا کې ورته ډیر درناوی کېږي. همایون غوښتل چې عسکري حقوق پوه شي

د خیزر خان وینا د دموکرات ګوند په ملي انتخاباتي کانګرس کې:

۲۸ جولای ۲۰۱۶ = ۷ زمری/اسد ۱۳۹۵ لمریز

د امریکې د جمهوري گوند نوماند ډانلډ ټرمپ په مسلمانانو پسي ډیرې سپورې ستوغې وېلي وي. خیزرخان شپږ دقیقې وینا وکړه او د نورو اوریدونکو په څیر، د هغه میرمن غزله هم د هغه وینا ته متوجه وه او د هغه په څنګ کې ولاړه وه. خیزرخان داسې وینا وکړه چې د مغرور او په ځان او خپلې شتمنۍ مست ټرمپ یې له ګرېبډلې شعور نه راوېش کړ. آرلینګټن د امریکې مشهوره عسکري ملي هډیره ده چې واشنګټن ته نږدې ۶۲۴- ایګره ارتوالی لري او له ۱۸۶۴ راهیسې د امریکې د جنګونو د مریو کور دي. خیزرخان په خپله وینا کې ډانلډ ټرمپ داسې مخاطب کړ: «آیا کله هم تاسې د آرلینګټن هډیرې ته تللي یاستې؟»، هغې هډیرې ته چې د خان ځوی همایون خان پکې خاورو ته سپارل شوي دي. «تاسې به هلته [ارلینګټن] ټولې عقیدې، جنسونه، او قومونه وویئ. تاسې هیڅ قرباني نه ده ورکړې. او نه مو څوک قرباني شوي دي.» ټرمپ د ویتنام د جنګ په مهال چې په نومبر ۱۹۶۳م کې د ولسمشر جان ف. کینډي له وژني راوروسته بنانګور شوی و [له عسکري خدمت نه ځان لرې وساته، او ځامنو یې هم په اوسنیو دوه اوریدونکو (افغانستان او عراق) کې خدمت نه دی کړی.

خیزرخان په خپله وینا کې ټرمپ «یو تور روح» («بلیک سول»): بي احساسه انسان) ګڼلی دی او دوه نورو مهمو ټکو ته یې د خلکو پام راګرځولی دی: «د هر مشر (لیدر) او هر چا لپاره چې د مشرۍ ارزو ولري، دوه څیزونه حتماً لازم دي: اخلاقي درنښت او د یووالي احساس. دا کانډیډیت [نوماند ډانلډ ټرمپ] له دواړو ځانګړتیاو نه تش دی.» خان زیاتوي چې ټرمپ «یو ټیا [بي احساسه] روح دی.» (بلیک سول). خیزرخان دخپلې وینا په مهال، د امریکې یو جیبي اساسي قانون له خپل جیب نه راوویست او پوښتنه یې وکړه چې ایا ډانلډ ټرمپ به دغه ملي سند لوستلی وي؟ خان زیاته کړه چې ټرمپ نه قرباني ورکړې ده او نه یې یو څوک قرباني شوی دي! ټرمپ باید «معنوی تله» او «احساس» ولري

د خیزرخان وینا د دین د ازادۍ او د یو بل د زغم مفکوره غښتلي کړه او ټکر کونکي احساسات او مفکورې یې د هیوادولۍ په اوبو ومینځلې. زغم او ورورولۍ زړونو ته لار مینده کړه، او د خان وینا «تعصب له کړکۍ غورځوي.» (دیس تروز دي پریجیډیس اوب آف وینډو). د غونډې نورو وینا والانو د «مسلمان-امریکايي» په ځای د «امریکايي-مسلمان» ټکی وکاراوه. د دغه بدلون په ډګ کې دا مفکوره غلې شوې ده چې مسلمانان هم امریکايي ته «د ژوند د بڼه کولو» او «په ټولنه کې د اغیزمن کیدلو» لپاره راغلي دي. د خیزرخان وینا «یوقوي درس دی د هر هغه چا لپاره چې مسلمان-دینمنه ډار څرخوي، یا د هر نژاد د امریکایانو په ضد تعصب» کړي. د خیزرخان وینا مسلمان-امریکایان راوېش کړل چې د ولسمشرۍ لپاره دجمهوري گوند د نوماند مسلمان-ضد ویناګانې تشخیص کړي. [ریچارډ اېپل، نیویارک ټایمز، کام: ۲۹ جولای ۲۰۱۶]. کریس تګنوتي د خیزرخان وینا داسې ستایلي ده: «خان» دغیر-سیاستوالو له ویناګانو اخوا، د دموکراتانو په ملي غونډه کې خورا ډیره له ولولو ډکه، اغیزمنه وینا» وړاندې کړې ده:

Chris Tagnotti, Khizr Khan's speech scared Donald Trump. www.bustle.com [29 Aug 2016].

په کانګرس کې د کلیفورنیا د ۳۷ سیمې استازې میرمن کارین روت باس چې د دموکرات گوند غړې ده، «چینج. اورګ پیټیشن» (تقاضا) وړاندې کړې ده، ځکه هغه په دې آند ده چې ډانلډ ټرمپ په ځان مین شخصیت اختلال (نارسیسیسټیک پیرزونا لیتې دیس اوردن) لري. وګورئ

Sara Morrison, vocative.com [August 5, 2016].

د امریکې په نورت ویبسترې پوهنتون کې د ساهپوهنې (سایکالوجي) د پوهنځي مشر او پوهاند ډین پ. مکادم په اتلنټیک مجله کې کاري چې: «د سایکالوجیستانو لپاره تقریباً ناشوني ده چې د ډانلډ ټرمپ د شخصیت په اړه یې د نارسیسیزم لفظ له استعمالولو نه وغږیږي». اتلنټیک مجله، د جون ۲۰۱۶ ګڼه. ډانلډ ټرمپ په خپله ځان خوښی (نارسیسیزم) کې دومره ډوب و چې د میرمن غزل خان په کړاو نه پوهیده.

د خیزرخان له وینا نه وروسته ډانلډ ټرمپ وویل چې: د خان میرمن د خپل میره په څنګ کې ولاړه وه، خو هیڅ یې نه ویل. «ښايي اجازه به یې نلرله چې څه ووايي. نه پوهیږم (یو ټیل مي).» ډانلډ ټرمپ په دې نظر بریښي چې میرمن غزله خان به د اسلام له امله د خبرو اجازه نه لرله. د نیویارک ټایمز د ماورین ډو سره په مرکه کې، ډانلډ ټرمپ ويلي وو چې که د خیزرخان میرمن غزله «یو څه ووايي». غزله وايي چې: «زه یوې کورنۍ ته نشم ننوتلی چې د [هغې] د وژل شوي ځوی [همایون عکس (فوټو) پکې وي. د ۲۰۱۶ د جولای په ۲۸ د دموکرات گوند د ملي انتخاباتي غونډې سټیج ته د غزلي ورنگ زجرونکی و، ځکه چې د هغې شا ته د هغې د ځوی همایون «ډیره غټه» مونه ځورنده وه: «ما [غزله] په مشکل سره ځان کنټرولولی شو.» د ځان په مینه کې ډوب ډانلډ ټرمپ به ولي د غزله خان په کړاو وپوهیږي؟! »

د ترمپ د کفایت په اړه بیلا بیلې نظریې:

د سي.آی.آی. پخوانی مرستیال او عامل مشر (۲۰۱۰ تر ۲۰۱۳) مایکل جوزیف موریل یو څو ورځې وړاندې وویل چې دانالد ترمپ د روسیې «ایجنټ دی بی له دې چې وپوهیږي». نوموړي وویل چې دانالد ترمپ نه یواځې دا چې د ولسمشرۍ د وظیفې «ور نه دی، بلکې هغه بنایي چې زموږ ملي امنیت د خطر سره مخامخ کړي... زموږ ملت به د هیلري کلینټن سره د ولسمشرۍ په حیث خوندي وي.» د استخباراتي ماموریت په ژبه، موریل وايي چې د شوروي/روسیې د پخواني ایجنټ او د اوسني ولسمشر ولادمیر پوتین له خوا دانالد ترمپ د روسیې د فیډریشن د «یو مخبر په څیر استخدام شوی دی بی له دې چې په ځان وپوهیږي.» ډیویډ رایت/سي. این. این.دات. کام. (۵ اګست ۲۰۱۶).

“In the intelligence business, we would say that Mr. Putin had recruited Mr. Trump as an unwitting agent of the Russian Federation.” David Wright [Ex-CIA chief endorses Clinton] CNN: 5 August 2016

Redux/Mark Peterson[Atlantic, June 2016 issue]

د انگلستان ټلګراف لیکي چې دانالد ترمپ د جمهوري ګوند د ۵۰ مهمو اشخاصو له خوا «خطرناک» ګڼل شوی دی، د هغو اشخاصو له خوا چې د امریکې د ملي امنیت غټې څېرې دي (مېجر نیشنل سیکوریتی فیګرز). هغوی وايي چې دانالد ترمپ به د خپل هیواد د ولسمشرانو په تاریخ کې «خورا ډیر بی احتیاطه» (موسټ ریکلیس) ولسمشر وي. له دې امله د بیلینز ترمپ ګوندي مخالفانو د سي.آی.آی. یو افسر کانډید کړ. ۴۰ کلن ایوان مکیولین چې په سي.آی.آی. کې د تروریزم ضد افسر و، ځان د ولسمشرۍ لپاره یو خپلواک کانډید معرفي کړ. د امریکې د بیلابیلو استخباراتي سازمانونو د پخوانو غټانو یوې ډلې نیویارک ټایمز ته په خپل لیک کې په ډاګه کړې چې دانالد ترمپ هغه «اخلاق/شخصیت، ارزښتونه او تجربه نلري» چې د سپینې ماڼۍ وړ وي. دغه شان ترمپ به د امریکې «ملي امنیت او هوساینه د خطر سره مخامخ کړي.» ولولئ

Nick Allen, “Donald Trump <dangerous> say 50 Republican major US national security figures”, in: telegraph.co.uk[8 August 2016].

د جرمني د شلمې پيړۍ نامتو شاعر بيرتولت برينست (۱۸۹۸ تر ۱۹۵۶) ويلي وو چې: «خورا بد نالوستی (بي سواده) سياسي نالوستی(بيسواده) دی.»

پاياله:

اوس په نړۍ کې د مسلمانانو شمير ۶,۱ بيليون ته رسېږي. په دغومره خلکو کې به ځينې خلک ليونيان، اورپکي(افراطيان)، او ډير ناپوهان هم پيدا کېږي. مسلمانان بايد د دين په څنگ کې، علم او تخنيک ته هم کلکه پاملرنه وکړي، او د کميت او کيفيت موازنه ولټوي.

په شپاړسمه عيسوي پيړۍ کې د عيسوي دين مذهبي جگړو ته فکر وکړی چې کاتوليکانو او پروټيسټنټانو(اعتراضچيانو) د يو بل ويني توبولي. کله چې د دغو جگړو نه راووتل، بيا يې په انابپټيسټانو او يهودانو پسې سوري لټولي. انابپټيزم سر په اوبو کې غوټه کولو ته واي چې وظيفه يې په اسلام کې د ماشوم په غور کې اذان کولو ته ورته ده. نور عيسويان د ماشوم سر په اوبو کې غوټه کوي، خو انابپټيسټان يې د بلوغ په مهال کې. هغه مهال مسلمانان د تمدن څښتنان وو، ځکه چې په علمي بحثونو کې بوخت وو. اروپايان له خپلو عقيدوي/دیني جگړو نه ستري شول او له خپلې زړې نړۍ نه نوې نړۍ (امريکې) ته کډوال شول، هلته يې ديني او مذهبي خپلواکي په برخه شوه، کالونی (مستعمرې) يې جوړې کړې او غلامان يې راوستل. کډوالانو بلاخره د انگریزانو استعمار ته ماتې ورکړه، او په خپل ليکلي اساسي قانون کې يې د اوسيدونکو ديني او مذهبي ازادۍ ته او غيږر ديني ژوند ته ښه راغلاست ووايه. هيڅ دولتي مقام په کومه مذهبي فرقه يا دين پورې نه دی تړلی. يعنې ديني يا مذهبي حکومت مجاز نه و او نه دی، خو وگړي خپلواک وو او دي چې دين يامذهب ولري، يا يې ونلري، يا يې عوض کړي.

قانونپوه مسلمان-امريکايي خيزر خان، په ديني لحاظ د امريکې د ناپېيلي اساسي قانون په حقوقي ظرفيت پوهيږي او درناوي ته يې چمتو دی. د هغه وينا د زړه له کومې وه او د خلکو زروونو ته يې لار پيدا کړه. خان د دموکرات گوند په ملي کنفرانس کې د خپلې وينا په مهال(۲۸ جولای ۲۰۱۶) له خپل جيب نه د امريکې اساسي قانون راوويست او د څلورنيم بيليون ډالرو په خاوند او د جمهوري گوند په نوماند ډانالډ ټرمپ يې چغه وکړه چې آيا د خپل هيواد اساسي قانون يې لوستلی دی؟! د خيزر خان له وينا نه وروسته، د امريکې د جيبې اساسي قانون چاپيدلو او رانيولو زور وميند:

“Sales of pocket Constitutions spiked, with one 2005 edition rising to the second position on Amazon.com’s best sellers list.”(Kim Soffen, Thanks to Khizr Khan, pocket Constitutions are selling crazy”- Washington Post, August 1, 2016); Chicago Tribune(August 3, 2016): “That pocket Constitution packs a few surprises”, by: Cass Sunstein: “Improbably, the US Constitution has become a runaway bestseller.”

zirakyar1234@yahoo.com

12 August 2016